



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

מלחמה דוארית לורנס פישר

המלחמה, כפי שאמר **קרל פון קלאוזביץ'**, היא המשכה של המדיניות באמצעים אחרים. באותה רוח אנו מגדירים כמלחמה דוארית את הצעדים בה נוקטת מדינה אחת כנגד אחרת תוך שימוש בדואר כזירת קרב. למלחמת דואר יש מספר היבטים, אותם אנסה להציג במאמר זה.



מכתב שנשלח מארצות הברית לישראל ב-15 בספטמבר 1950. המטוס של חברת TWA אשר נשא את המכתב נאלץ לבצע נחיתת חירום בקהיר. כל הדואר המיועד לישראל נמסר לצבא המצרי ונפתח על ידי הצנזור, כפי שמעידה המדבקה מימין. אחרי בדיקת הצנזור המכתב הוחזר לארצות הברית, נשלח שנית לישראל והגיע ליעדו ב-3 במרץ 1951, כמעט חצי שנה לאחר שנשלח.



הדוגמא המובהקת ביותר למלחמת דואר היא ניתוק קשרי דואר. כחלק מהסכסוך שלהן עם ישראל נמנעות מדינות ערב מקיום קשרי דואר איתנו. כתוצאה מכך מכתבים המיועדים לישראל אשר מגיעים בטעות למדינות ערב מוחזרים לשולח עם חותמת המסבירה זאת. הפריט המוצג משמאל הוא דוגמא לכך. זהו מכתב שהגיע בטעות ללבנון והוחזר לשולח עם חותמת בצרפתית ובערבית "אין קשר עם ישראל".



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

היבט אחר של מלחמה דוארית הוא צנזורה ביחס לבולים ספציפיים. היבט זה מתייחס למדינות המקיימות קשרי דואר ביניהן (כלומר, הן אינן במצב של מלחמה ממש), אך כתוצאה מהבדלי מדיניות או השקפות אחת מהן מחרימה בולים מסוימים של האחרת. שנת 1960 הוכרזה על ידי ארגון האומות המאוחדות כשנת הפליט הבינלאומית. מדינות רבות הנפיקו בולים באותה שנה המציינים את שנת הפליט, וישראל הייתה אחת מהן: ב-7.4.1960 הונפקו בארץ שני בולים המוקדשים לנושא. האחד, בערך נקוב של 25 אגורות, מראה את יהודי תימן על גבי "מרבד הקסמים" אשר הביא אותם ארצה במסגרת מבצע "על כנפי נשרים". הבול השני, בערך נקוב של חמישים אגורות, מציג את העולים לאחר קליטתם בארץ.



שלטונות רומניה לא אהבו את נושא ההנפקה, בפרט ביחס לעלייה למדינת ישראל, כחלק מהמדיניות של סגירת השערים מאחורי מסך הברזל. בהתאם לכך מעטפות דואר אשר הגיעו לרומניה ועליהן בולי שנת הפליט הבינלאומית הוחזרו לשולח. על המעטפות הוטבעה חותמת ועליה הכיתוב "להחזיר / מבול עם בולים בלתי קבילים", כפי שניתן לראות בדוגמא לעיל.

לאחר מלחמת ששת הימים נמשכו קשרי הדואר בין ישראל לבין ארצות מזרח אירופה על אף ניתוק היחסים הדיפלומטיים, אך המלחמה הדוארית עימן החריפה. המעטפה הנראית כאן נשלחה לפולין בסוף שנת 1967, והוחזרה לשולח. הדואר הפולני סיפק



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

הסבר לפיו המכתב הוחזר בהתאם לסעיף 28, סעיף קטן 1ד' לאמנת איגוד הדואר העולמי (ה-UPU) ביחס לפריטים המהללים תוקפנות צבאית. במקרה זה הבעיה הייתה הבול המראה את מיצרי טיראן, אשר נכבשו במהלך מלחמת ששת הימים. מהנוסח אותו בחרו הפולנים עולה כי הם האשימו את ישראל בתוקפנות.



האמת היא, שאיגוד הדואר העולמי לא יכול לבטל את תוקפו של בול אשר הונפק על ידי אחת המדינות החברות בו. בהחלטה שקיבל האיגוד בשנת 1957 נאמר כי בולים צריכים לתרום לשיפור היחסים בין מדינות ותרבויות שונות ולקדם את הידידות הבינלאומית. החלטה זו מעולם לא השפיעה על מדיניות ההנפקה של מדינות ערב, אשר לעיתים קרובות מפיצות בולי הסתה כנגד ישראל, ובהן תמיכה במעשי רצח וטרור שונים. באופן מפתיע (ואולי לא) הרי שלמיטב ידיעתי מדינות מזרח אירופה מעולם לא החזירו לשולח דברי דואר הנושאי בולי שטנה כאלה.

מעניין לציין, כי הסעיף הספציפי באמנת ה-UPU אשר מוזכר בחותמת מאפשר למדינות החברות לסרב ולקבל דברי דואר המכילים פריטים האסורים בייבוא ו/או הפצה במדינה אליה מגיע הדואר. ספק רב אם בולים או חותמות דואר (כפי שמראה המעטפה להלן) נכנסים בגדר סעיף זה.

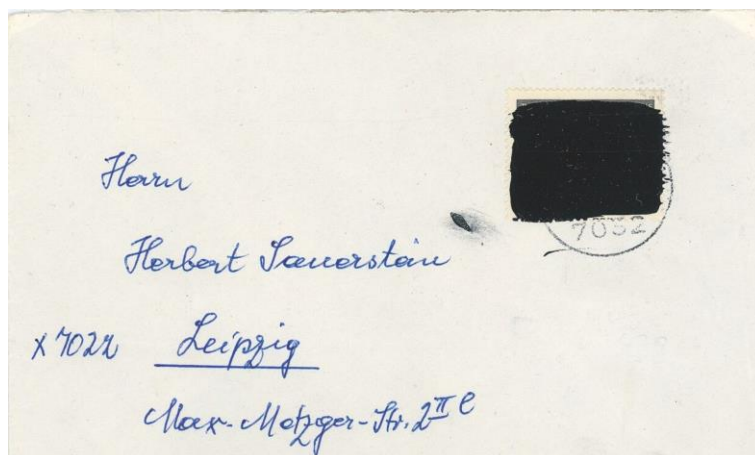


איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671



מכתב שנשלח בשנת 1981 לברית המועצות והוחזר לשולח, משום שהחותמת עודדה תרומה לקרן לביי.

כמובן שמלחמה דוארית אינה רק נחלתה של ישראל. לאחר מלחמת העולם השנייה התחוללה מלחמת דואר של ממש בין גרמניה המערבית לגרמניה המזרחית. מלחמה זו כללה החזרה של מכתבים בשל הבולים בהם נעשה שימוש, הסרה של בולים ממכתבים או השחרתם. בחלק מהמקרים לא ניתן אפילו לדעת מאיזו מדינה מגיע הבול המושחר, ורק כתובת השולח מעידה על מוצאו של המכתב.



מאיפה נשלח מכתב זה?

מזרח גרמניה ראתה בברלין את בירתה, אך מדינות המערב סירבו להכיר בכך. בשנת 1961, בעת שהוקמה חומת ברלין, החל הדואר המזרח גרמני להשתמש בחותמת תעמולה ובה הכתובת "ברלין – בירתה של מזרח גרמניה". חותמת זו קיימת בשבעה עיצובים שונים לאורך שנות ה-60. המכתב הנראה כאן הגיע למערב גרמניה כאשר הוא נושא את חותמת התעמולה הנ"ל, וזכה לחותמת מיוחדת של הדואר



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

המערב גרמני המצהירה כי "ברלין היא בירתה של גרמניה ולא של האזור הסובייטי".
חותמת נגדית זו קיימת בשלוש גרסאות שונות.



הסוג הנפוץ ביותר של מלחמת דוארית
הוא השימוש בבולי תעמולה. כאמור,
מדינות ערב עשו שימוש נרחב בכלי זה
במסגרת מאבקן בישראל. הליגה
הערבית הכריזה כי בשנת 2019 ינפיקו
חברותיה בולים בנושא "ירושלים –
בירתה של פלסטין". אני מציג כאן את
הבול של אלג'יריה, המוכיח כי מלחמת
דואר לא פסה מהעולם גם כיום.

לורנס פיישר אוסף את תולדות הציונות והסכסוך הישראלי-ערבי, ומציג תחת
הכותרת "הבית הלאומי היהודי – המאבק להישרדות". כתובתו למשלוח
תגובות: gymtrainer@gmail.com